

Veldonderzoek vleermuizen

Hoek Meerndijk en Rijksstraatweg te De Meern

In opdracht van: Van Dijk Geo- en Milieutechniek b.v.

30 oktober 2015

Colofon

© 2015 Laneco / Van Dijk Geo- en Milieutechniek b.v.

Tekst en samenstelling: Ing. T. Brouwer

Projectleiding: Ir. D. van Pijkeren

Eindverantwoordelijk: Ir. D. van Pijkeren

Met medewerking van: Ir. D. van Pijkeren & H. van der Burgt

Projectnummer: 63.15.05

In opdracht van: Van Dijk Geo- en Milieutechniek b.v.

Wijze van citeren: Brouwer, T., 2015. Veldonderzoek vleermuizen Meerndijk en Rijksstraatweg te De Meern. Laneco, Ede.

Contact:
Laneco
Mastbos 25
6718 HA Ede
www.laneco.nl

Laneco is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus, brancheorganisatie voor kwaliteitsbevordering en belangenbehartiging.

Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd, gewijzigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van scanning, internet, druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Laneco noch mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het is vervaardigd.

Laneco is niet aansprakelijk voor gevolgschade, alsmede voor schade welke voortvloeit uit toepassingen van de resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Laneco. De opdrachtgever vrijwaart Laneco voor aanspraken van derden in verband met deze toepassing.

INHOUD

1	INLEIDING	5
1.1	AANLEIDING	5
1.2	GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEOOGDE INGEPEN	5
2	FLORA- EN FAUNAWET.....	7
2.1	WETTELIJK KADER	7
2.2	PROCEDURELE GEVOLGEN	7
3	SOORTBESCHRIJVING	10
3.1	VLEERMUIZEN.....	10
4	ONDERZOEKSVRAAG EN METHODE	11
4.1	ONDERZOEKSVRAAG	11
4.2	ONDERZOEKSMETHODIEK.....	11
4.3	ONDERZOEKSRONDES.....	12
5	ONDERZOEKSRESULTATEN	13
5.1	VLEERMUIZEN.....	13
5.2	OVERIGE.....	14
6	CONCLUSIE EN CONSEQUENTIES.....	15
6.1	CONCLUSIE.....	15
6.2	CONSEQUENTIES	15
BIJLAGE 1	LITERATUURLIJST.....	16
BIJLAGE 2	WAARNEMINGEN OP KAART.....	17

1 INLEIDING

1.1 AANLEIDING

Op een perceel op de hoek van de Meerndijk en de Rijksstraatweg in De Meern is de sloop van een voormalig restaurant/zalencentrum en een houtverwerkingsbedrijf voorzien. Op dezelfde locatie wordt nieuwbouw gerealiseerd in vorm van woningbouw (gemeente Utrecht, 2010).

Globale ligging plangebied (luchtfoto: Google Earth)

De te slopen bebouwing in het plangebied is geschikt als vaste rust- en/of verblijfplaats voor vleermuizen. Laneco is gevraagd om nader onderzoek te verrichten naar het gebruik van het plangebied door vleermuizen.

1.2 GEBIEDSBESCHRIJVING EN BEOOGDE INGEPEN

Het plangebied ligt in het centrum van de bebouwde kom van De Meern en wordt grofweg begrensd door de Rijksstraatweg aan de noordzijde, de Meerndijk aan de oostzijde, de woningen van de Nijveltstraat aan de zuidzijde en de woningen aan de Ten Veldestraat en de woning Rijksstraatweg 112 aan de westzijde.

Het plangebied is grotendeels bebouwd en verhard. De bebouwing binnen het plangebied is opgetrokken uit steen. Het voormalige restaurant/zalencentrum heeft een gevarieerde hoogte van deels twee lagen met kap, deels één laag met kap en deels één laag zonder kap. Het houtbewerkingsbedrijf is een massief gebouw met een hoogte van circa 5 meter. Rondom de bebouwing is wat begroeiing aanwezig in de vorm van ruigte en opslag van onder andere berk, es en wilg. De inrit naar de kelder van het voormalige restaurant/zalencentrum staat gedeeltelijk onder water, net als de kelder van het gebouw. De parkeerplaats aan de achterkant van het pand wordt momenteel gebruikt als opslag van onder andere snoei- en tuinafval, zand en bestratingsmaterialen.

Rondom het plangebied staan winkels met daarboven woningen, vrijstaande villa's en eengezinswoningen uit de jaren 60. Aan de noordkant van het plangebied loopt langs de Rijksstraatweg de Leidsche Rijn, met aan weerszijden bomenrijen.

Op het perceel is de sloop van de bestaande bebouwing voorzien. Op dezelfde locatie wordt nieuwbouw gerealiseerd in vorm van woningbouw.

Indrukken van het plangebied hoek Meerndijk en Rijksstraatweg te De Meern (foto's Laneco)

2 FLORA- EN FAUNAWET

2.1 WETTELIJK KADER

Soortenbescherming is altijd aan de orde. Hiervoor is de Flora- en faunawet bepalend. De Flora- en faunawet is gericht op het duurzaam in stand houden van soorten in hun natuurlijk leefgebied. Deze wet heeft de beschermingsregels, zoals die ook in de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn opgenomen, overgenomen en voor de Nederlandse situatie toegepast.

Deze bescherming is als volgt in de Flora- en faunawet opgenomen:

- Artikel 8: het is verboden beschermde plantensoorten te plukken, verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen;
- Artikel 9: het is verboden beschermde diersoorten te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen;
- Artikel 10: het is verboden beschermde diersoorten opzettelijk te verontrusten;
- Artikel 11: Het is verboden nesten, hollen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfsplaatsen van beschermde diersoorten te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren;
- Artikel 12: Het is verboden eieren van beschermde diersoorten te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen;
- Artikel 13: Het is verboden planten of producten van planten, of dieren dan wel eieren, nesten of producten van dieren, behorende tot een beschermde inheemse of beschermde uitheemse plantensoort onderscheidenlijk een beschermde inheemse of beschermde uitheemse diersoort te koop te vragen, te kopen of te verwerven, ten verkoop voorhanden of in voorraad te hebben, te verkopen of ten verkoop aan te bieden, te vervoeren, ten vervoer aan te bieden, af te leveren, te gebruiken voor commercieel gewin, te huren of te verhuren, te ruilen of in ruil aan te bieden, uit te wisselen of tentoon te stellen voor handelsdoeleinden, binnen of buiten het grondgebied van Nederland te brengen of onder zich te hebben.

2.2 PROCEDURELE GEVOLGEN

De procedurele consequenties zijn afhankelijk van de soorten die door de ingreep worden beïnvloed. Kortweg kunnen er drie beschermingsregimes worden onderscheiden:

- beschermingscategorie 1:
Een groot aantal beschermde soorten is in Nederland algemeen voorkomend. Denk daarbij aan soorten zoals konijn, veldmuis, egel, ree, bruine kikker en kleine watersalamander. Op basis van het Besluit vrijstelling beschermde diersoorten uit de Flora- en faunawet mogen ruimtelijke ingrepen worden uitgevoerd die tot effect hebben dat de verblijfplaatsen van deze soorten worden aangetast.

-
- beschermingscategorie 2:
Voor beschermde soorten die niet zo algemeen zijn en dus extra aandacht verdienen (bijvoorbeeld eekhoorn, steenmarter en wild zwijn), geldt de vrijstelling alleen als er een goedgekeurde gedragscode is. Organisaties die geen gedragscode hebben moeten, voor ingrepen die leiden tot verstoring of aantasting van deze soorten, een ontheffing aan te vragen.
 - beschermingscategorie 3:
Voor ongeveer honderd zeldzame soorten (o.a. das, boommarter) geldt géén vrijstelling als het gaat om ruimtelijke ingrepen. Dan is meestal een ontheffing van het ministerie van EZ nodig, met uitgebreide toetsing.

Als een ruimtelijke ingreep rechtstreeks kan leiden tot verstoring of vernietiging van bepaalde beschermde soorten of hun leefgebied, kan het project in strijd zijn met de Flora- en faunawet. Afhankelijk van de ingreep en de soort kan dan een ontheffing noodzakelijk zijn. Ontheffingen worden slechts verleend wanneer er geen andere bevredigende oplossing voor de ingreep bestaat, de ingreep vanwege dwingende redenen van groot openbaar belang dient plaats te vinden en de gunstige staat van instandhouding van de soort niet in gevaar komt. Vaak worden hierbij mitigerende en compenserende maatregelen gevraagd.

Uit uitspraken van de Raad van State blijkt dat volgens Europese richtlijnen (Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn) het verlenen van een ontheffing voor vogels en soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn alleen mogelijk is onder een beperkt aantal voorwaarden. Ontheffingen van de Flora- en faunawet worden alleen verleend als de volgende voorwaarden van toepassing zijn:

Alle soorten:

- Er zijn geen alternatieven;
- Het duurzaam voortbestaan van de populatie is niet in het geding.

Voor soorten van Tabel 2 en 3 van de Flora- en faunawet:

- Er is sprake van een bij de wet genoemd belang.

Voor soorten van Bijlage IV van de Habitatrichtlijn:

- Ter bescherming van de wilde flora en fauna en instandhouding van natuurlijke habitats;
- De volksgezondheid, de openbare veiligheid in het geding is;
- Andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard, en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten.

Voor vogels gelden voorwaarden uit de Vogelrichtlijn:

- De volksgezondheid en de openbare veiligheid in het geding is;
- Veiligheid van het luchtverkeer in het geding is;
- Ter bescherming van flora en fauna.

Uit een uitspraak van Raad van State (juli 2012) blijkt dat in alle gevallen dat het overtreden van de artikelen 10 en 11 van de Flora- en faunawet niet kan worden voorkomen door mitigatie, bij het ministerie een ontheffing van de Flora- en faunawet moet worden aangevraagd.

Artikel 2 van de Flora- en faunawet is een zorgplichtbepaling. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor de in het wild levende dieren en hun leefomgeving.

3 SOORTBESCHRIJVING

3.1 VLEERMUIZEN

Alle vleermuissoorten, hun verblijfplaatsen en belangrijke onderdelen van het leefgebied zijn strikt beschermd in de Flora- en faunawet, volgens tabel 3 van deze wet en bijlage IV van de Habitatrichtlijn.

Vleermuizen zijn vliegende zoogdieren die aan de hand van echolocatie hun positie bepalen. Deze nachtdieren verblijven overdag in besloten ruimtes. Vleermuizen zijn globaal op te delen in gebouwbewonende soorten zoals gewone dwergvleermuis en laatvlieger en boombewonende soorten als rosse vleermuis en watervleermuis. Daarnaast zijn er soorten die van beide elementen gebruik maken.

Ook is er onderscheid te maken in zomer- en winterverblijfplaatsen van de verschillende soorten. Sommige soorten verblijven het gehele jaar in gebouwen (spouwmuren, achter gevelbetimmeringen enz.) of bomen (in holten, achter de bast). Een groot aantal soorten, ook soorten die 's zomers in boomholten verblijven, overwintert echter weer in bunkers, grotten en kelders.

Alle vleermuizen zijn strikt beschermd in de Flora- en faunawet (Tabel 3 Flora- en faunawet en bijlage IV Habitatrichtlijn).

Vanaf begin april komen vleermuizen te voorschijn uit hun winterverblijven, afhankelijk van het weer, de ene soort wat later dan de andere. Van half mei tot half juli vormen de vleermuizen kraamkolonies waarin de jongen worden geboren en grootgebracht. De mannetjes verblijven dan apart in kleinere groepen. Vanaf half augustus tot september, in het paarseizoen, vallen de kraamkolonies uiteen en trekken sommige soorten vleermuizen uit hun voortplantingsgebied weg, terwijl andere soorten nooit ver vliegen tussen zomer en winter verblijf. In deze periode paren de meeste vleermuissoorten. Vanaf oktober gaan de verschillende soorten in winterslaap, waarbij de ene soort zich eerder terugtrekt in zijn winterverblijf dan de andere (Helmer, 1988).

Omdat de soorten vaak jarenlang gebruik maken van vaste aanvliegroutes tussen verblijfsplaats en foerageergebied, kan het behoud van lijnelementen cruciaal zijn voor de instandhouding van het leefgebied.

4 ONDERZOEKSVRAAG EN METHODE

4.1 ONDERZOEKSVRAAG

Doel van dit onderzoek is om na te gaan of de voorgenomen ingreep gevolgen heeft voor beschermde soorten vleermuizen. Als effecten op deze beschermde soorten zodanig zijn dat belangrijke onderdelen van het leefgebied of verblijfplaatsen (indirect) verloren gaan, dan moet over het algemeen een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet voor de ingreep worden aangevraagd.

4.2 ONDERZOEKSMETHODIEK

Het onderzoek naar vleermuizen is uitgevoerd met behulp van een batdetector (Petterson D240X). Batdetectors vertalen de voor mensen onhoorbare sonargeluiden van vleermuizen in hoorbare geluiden. Vleermuizen zijn op naam gebracht door interpretatie van het ritme en de klank van hun sonargeluid, gecombineerd met zichtwaarnemingen van vliegstyl en grootte.

Kraamseizoen

Er zijn vanwege de grootte van het plangebied twee volledige onderzoeksrondes uitgevoerd in het zomerseizoen van 2015 om de aanwezigheid van vliegroutes, belangrijke foerageergebieden, zomerverblijfplaatsen en kraamkolonies te onderzoeken:

- 1) De twee onderzoeksrondes betroffen een avondonderzoek en een ochtendonderzoek. Het avondonderzoek is door twee personen uitgevoerd. Omdat vleermuizen 's ochtends enige tijd zwermen is het ochtendonderzoek uitgevoerd door één persoon. Er is gekeken naar vliegroutes, foeragerende dieren en uitvliegers.

Paarseizoen

Er zijn in de nazomer van 2015 onderzoeksrondes uitgevoerd om de aanwezigheid van vliegroutes, belangrijke foerageergebieden en paarplaatsen te onderzoeken:

- 1) Er zijn twee avondrondes uitgevoerd, waarvan één door twee personen.

Er is gewerkt conform het protocol voor vleermuisonderzoek zoals opgesteld door het Netwerk Groene Bureaus (NGB, 2013). Bijzondere waarnemingen zijn opgenomen en in batsound geanalyseerd.

4.3 ONDERZOEKSRONDES

Datum	Soort/periode	Zon op/onder	Windkracht	Temperatuur	Bijzonderheden
28 mei 2015	Vleermuizen/avond	21.45 uur	0-1 Bft.	14 °C	Helder
8 juli 2015	Vleermuizen/ochtend	05.30 uur	3-4 Bft.	15 °C	Half - wisselend bewolkt
20 augustus 2015	Vleermuizen/avond	20.54 uur	windstil	18 °C	Helder
23 september 2015	Vleermuizen/avond	19.36 uur	0-1 Bft.	13 °C	Bewolkt

5 ONDERZOEKSRESULTATEN

5.1 VLEERMUIZEN

5.1.1 Kraamseizoen

In het kraamseizoen is de aanwezigheid van vleermuizen met jongen in de bebouwing onderzocht middels onderzoek met de batdetector. De waarnemingen zijn weergegeven in bijlage 2.

1^e onderzoeksrunde

De eerste onderzoeksrunde in de zomer betrof een avondbezoek op 28 mei 2015. In het plangebied was zeer weinig vleermuisactiviteit; tijdens deze ronde zijn alleen gewone dwergvleermuizen waargenomen. Er zijn geen uitvliegende vleermuizen waargenomen. De eerste gewone dwergvleermuis was pas om 22.30 uur, drie kwartier na zonsondergang, aanwezig in het plangebied. Uiteindelijk zijn er in het plangebied slechts twee individuen waargenomen. Ook direct rondom het plangebied was er weinig vleermuisactiviteit; er foerageerden enkele gewone dwergvleermuizen in de woonwijk rondom het plangebied en boven de Leidsche Rijn foerageerden circa vier gewone dwergvleermuizen.

2^e onderzoeksrunde

De tweede onderzoeksrunde in de zomer betrof een ochtendbezoek op 8 juli 2015. Ook tijdens deze ronde zijn alleen gewone dwergvleermuizen waargenomen. Binnen het plangebied zijn circa drie foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen; ook rondom het plangebied foerageerden circa drie gewone dwergvleermuizen. Er zijn geen zwermende of invliegende vleermuizen waargenomen. Ruim voor zonsopgang waren alle dieren uit het plangebied en haar omgeving vertrokken naar elders.

5.1.2 Paarseizoen

1^e onderzoeksrunde

De eerste najaarsronde betrof een avondbezoek op 20 augustus 2015. Tijdens deze ronde was er wederom erg weinig vleermuisactiviteit in het plangebied en is alleen gewone dwergvleermuis waargenomen. Binnen het plangebied zijn twee foeragerende gewone dwergvleermuizen waargenomen; er zijn geen uitvliegende dieren waargenomen en er is ook geen balts- of zwermactiviteit vastgesteld binnen het plangebied.

Ten zuiden van het plangebied werden in de Nijveltstraat twee baltsende gewone dwergvleermuizen waargenomen; deze dieren hebben paarverblijfplaatsen in woningen.

2e onderzoeksrunde

De tweede najaarsronde betrof een avondbezoek op 23 september 2015. Tijdens deze ronde was er wederom erg weinig vleermuisactiviteit in het plangebied en is alleen gewone dwergvleermuis waargenomen. Binnen het plangebied is één foeragerende gewone dwergvleermuis waargenomen; er zijn geen uitvliegende dieren waargenomen en er is ook geen balts- of zwermactiviteit vastgesteld binnen het plangebied.

Ten zuiden van het plangebied is in de Nijeveltstraat één baltsende gewone dwergvleermuis waargenomen; dit dier heeft een paarverblijfplaats in een woning.

5.1.3 Winterverblijfplaats

Gezien de beperkte activiteit van vleermuizen en de afwezigheid van zomer- en paarverblijfplaatsen of winterzwermgedrag, is het niet aannemelijk dat de gebouwen binnen het plangebied in de winter een functie vervullen als verblijfplaats voor vleermuizen.

5.1.4 Effecten

Tijdens de vier op vleermuizen gerichte onderzoeks rondes is alleen de gewone dwergvleermuis waargenomen in en rondom het plangebied. Binnen het plangebied zijn alleen foeragerend of passerende gewone dwergvleermuizen geconstateerd. Er zijn geen zomer-, kraam- of paarverblijfplaatsen, vliegroutes of belangrijke foerageerplaatsen in het plangebied aangetroffen. Ook is het aantal foeragerende vleermuizen beperkt. Gezien de beperkte activiteit in het najaar en het feit dat er in het najaar geen verblijfplaatsen en/of winterzwermgedrag is vastgesteld, is het niet aannemelijk dat de gebouwen binnen het plangebied een functie hebben als winterverblijfplaats voor gewone dwergvleermuis of andere soorten.

5.2 OVERIGE

Aan de westkant van het plangebied staan tegen het voormalige houtverwerkingsbedrijf enkele exemplaren van gele helmbloem (tabel 2 Flora- en faunawet). Langs de Nijeveltstraat, aan de zuidkant van het gebouw, staan enkele exemplaren van prachtklokje (tabel 2 Flora- en faunawet). Deze soorten wordt veel als tuinplant gehouden en het betreffen waarschijnlijk verwilderde exemplaren. Aangeplante of gezaaide exemplaren van beschermde soorten (in bijvoorbeeld tuinen) zijn niet beschermd in de Flora- en faunawet, omdat het geen natuurlijke groeiplaats betreft.

6 CONCLUSIE EN CONSEQUENTIES

Op een perceel op de hoek van de Meerndijk en de Rijksstraatweg te De Meern is de sloop van een voormalig restaurant/zalencentrum en een houtverwerkingsbedrijf voorzien. Op dezelfde locatie wordt nieuwbouw gerealiseerd in vorm van woningbouw. De te slopen bebouwing in het plangebied is mogelijk geschikt als vaste rust- en/of verblijfplaats voor vleermuizen.

6.1 CONCLUSIE

Tijdens de vier op vleermuizen gerichte onderzoeks rondes is alleen de gewone dwergvleermuis waargenomen in en rondom het plangebied. Binnen het plangebied zijn alleen foeragerend of passerende gewone dwergvleermuizen geconstateerd. Er zijn geen zomer-, kraam- of paarverblijfplaatsen, vliegroutes of belangrijke foerageerplaatsen in het plangebied aangetroffen. Ook is het aantal foeragerende vleermuizen beperkt.

Gezien de beperkte activiteit in het najaar en het feit dat er in het najaar geen verblijfplaatsen en/of winterzwermgedrag is vastgesteld, is het niet aannemelijk dat de gebouwen binnen het plangebied een functie hebben als winterverblijfplaats voor gewone dwergvleermuis of andere soorten.

6.2 CONSEQUENTIES

6.2.1 *Vleermuizen*

In het plangebied zijn geen verblijfplaatsen, vliegroutes of belangrijke foerageergebieden van vleermuizen vastgesteld. Er zijn daarom ten aanzien van vleermuizen ook geen consequenties voor het slopen van de bebouwing.

6.2.2 *Overige*

Er zijn ten aanzien van overige soorten geen consequenties voor het slopen van de bebouwing en het realiseren van nieuwbouw op dezelfde locatie.

BIJLAGE 1 LITERATUURLIJST

Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk & J.B.M. Thissen, 1992. Atlas van de Nederlandse zoogdieren. KNNV, Utrecht.

Gemeente Utrecht, 2010. Voorontwerpbestemmingsplan Hoek Rijksweg – Meerndijk, De Meern.

Heins, R., 2011. Deel 1 vleermuisonderzoek Rhenomare. Eelerwoude, Goor.

Helmer, W., Limpens, H.J.G.A. en Bongers, W., 1e versie 1988. Handleiding voor het inventariseren en determineren van Nederlandse vleermuissoorten met behulp van bat-detectors, Stichting vleermuis-onderzoek (dr. L. Bels stichting).

Limpens, H., K. Mosterd en W. Bongers, 1997. Atlas van de Nederlandse vleermuizen; Onderzoek naar verspreiding en ecologie; KNNV Uitgeverij.

Netwerk Groene Bureaus, GAN, 2013. Vleermuisprotocol.

Wansink, D., 2012. Verspreidingsatlas van de zoogdieren in de provincie Utrecht. Werkatlas januari 2012. Zoogdieratlas.nl, Provincie Utrecht.

Websites:

www.vleermuis.net

www.zoogdieratlas.nl

BIJLAGE 2 WAARNEMINGEN OP KAART

Waarnemingen Meerndijk en Rijksweg te De Meern
Najaar 2015

Legenda

- Gewone dwergvleermuis – foeragerend/passierend
- ▲ Gewone dwergvleermuis - paarverblijfplaats